

CVIČEBNÍ LISTY.

Příloha „Vojenských Rozhledů“.

ČÍSLO 4.

ROČNIK IV.

Příprava pro Válečnou školu.

Major gen. štábu Libor Vítěz:

Námět čís. 54 — Zahajovací boj pěší divise.

(Mapy 1:75.000 Přerov, Hranice, N. Jičín, Val. Meziříčí.)

I. Povšechná situace.

Pro neúspěchy na Ostravsku a Těšínsku připravuje červená, západní strana narychlo obranu důležitého železničního uzlu Přerova (Prerau) a s pomocí obyvatelstva pracuje již asi tři dny velmi čile na opevněních, vinoucích se od Hostýna (Hostein, asi 20 km na jihovýchod od Přerova) — přes Bytřici pod Hostýnem (Bystřitz am Hostein) — Lipník (Leipnik, asi 15 km na severozáp. od Bystřice) na Slavkov (Schlok asi 6 km na sever od Lipníka). To vše jest modré, východní straně známo ze zpráv letců a vyzvědačů.

Po několika denních pochodech, při nichž naposled modrá strana ztratila dotyk se zadními voji červených, vyslala modrá strana svou jezdeckou brigádu, aby pokračovala v pronásledování poraženého nepřítele. Po menších potyčkách s nepřátelským jezdectvem u přechodů přes Bečvu, přešla modrá jezdecká brigáda tuto řeku a zjedнала svými hlídkami dotyk se zdánlivou čelní linií nepřátelských předních stráží, vzdálenou asi 2 až 4 km na východ od zmíněné již posice.

Zajatci vypovídali, že červená strana utrpěla značné ztráty, že bude hájiti nových posic u Lipníka a Bystřice a že počínajíc 12. červencem večer započne prý vykládání čerstvých vojsk v Přerově.

Ve vzduchu má modrá strana převahu.

Počasí je jasné a suché.

II. Situace modré armády dne 11. července večer.

Pochodujíc v širokém učenění, dosáhla modrá armáda čelem valných vojsk svých tří divisí, postupujících v 1. sledu, čáry Olšovec (Olsnitz asi 6 km severně od Hranic), Hranice — tok řeky Bečvy až k Chorýnu (Chorin) — a čelem valného voje horské brigády, chránící levý bok pochodové sestavy, Branek (asi 6 km na západ od Valašského Meziříčí).

Smíšené výzvědné oddíly vyšších čelních jednotek směnily hlídky jezdecké brigády, které byly v dotyku s předními strážemi nepřátelské posice Bystřice—Lipník.

Pro den 12. července zamýšlí velitel modré armády pokračovati ve svém postupu na západ a vydá dne 11. července v 18 hodin rozkaz pro další pochod. Nejdůležitější ustanovení tohoto rozkazu, pokud se týkají 2. pěší divise, která jest v 1. sledu pochodové sestavy

armády a sousedí na severu s 1. pěší divisí a na jihu s horskou brigádou, jsou tato:

1. Úmyslem velitele armády je dospěti co nejdříve v dotyk s posicí Bystřice—Lipník a zmocnití se jí.

2. K zahánění nepřátelských předních stráží a zjednání dotyku se zmíněnou posicí smí 2. pěší divise upotřebiti divisního dělostřelectva a nanejvýš čtyř pěších praporů.

3. Pochodové pásmo 2. pěší divise jest ohraničeno:

na severu čarou Hustopeč (Hustopetsch)—Stražiska kóta 334 (asi 4 km na jihozápad od Hustopeče) — vše inkusive — Opatowitz—Rakow—Unter-Nečitz—Soběchleb — vše mimo — Oprostowitz včetně Schischme—Hradschan—Domaželitz—Czech, vše mimo;

na jihu čarou Mtschenowitz (asi 3 km na severozápad od Valašského Meziříčí) v to — Lhota mimo — Lapačér Hof v to — trigonometr 433 Strážce mimo — Drholec W. H. (asi 7 km na severovýchod od Bystřitz am Hostein) v to — Libosvar—Mrlinek, obé mimo — kóta 303 (asi 1 km na západ od Mrlinek) — Křtomil—Prusinowitz, vše inkus., pro 2. pěší divisi.

4. Čela valných vojů vyšších jednotek překročí čaru Hranice — tok řeky Bečvy až jižně od Hustopeče—Kladrub (asi 3 km na západ od Chorýna—Branek (asi 6 km na západ od Valašského Meziříčí) ve 3 hodiny.

5. Osa přemísťování divisního stanu: Chorin—Keltsch—Dřewohostitz.

III. Zvláštní situace 2. pěší divise dne 12. července dopoledne.

A. 2. pěší divise koná v tu dobu přibližovací pochod podle všeobecného operačního rozkazu velitele divise, který byl vydán dne 11. července ve 23 hodin.

Nejdůležitější ustanovení tohoto rozkazu jsou tato:

1. Úmysl velitele divise.

Provést pohyb ve dvou údobích:

v prvním dovésti divisi skrytě za hřeben Drholec W. H.—Boží Muka, aniž však hlavní voj překročí čaru Ob. Teschitz—Babitz;

ve druhém postoupiti po zatlačení nepřátelských zadních vojů v dotyk předvoji s nepřátelskou hlavní posicí. Valným vojem vykonati nejdříve přechodný posun na čaru Rakow—Bischkowitz—Ob. Aujezd a dosáhnouti pak čary Ob. Nečitz—Wittonitz — kóta 332 (asi 1 km na jih od Vitonic).

2. Všeobecná sestava:

a) smíšený výzvědný oddíl (eskadrona);

b) předvoje: 3 prapory (jeden od každého ze tří pluků 1. sledu, ženijní rota 1./6. (u jižního předvoje);

c) valný voj.

Pěchota — ve 2 sledech:

1. sled — 3 pluky,

2. sled — 1 pluk.

Brigády vedle sebe:

Pluky vedle sebe u 4. brig. (sev.).

Pluky za sebou u 3. brig. (jižní).

Dělostřelectvo: rozděleno na dvě skupiny:

severní skupina — 1 odd. 8 cm, 1 odd. 10 cm a pluk hrubého dělostřelectva,

jižní skupina — 1 odd. hor. a 1 odd. 10 cm houfnic.

Ženíjní voško: rota 2./6. zůstane na přechodech řeky Bečvy.
Bojový trén:

3. Provedení pohybu:

a) Jezdecktvo. Valný voj se přesune za svítání z Kelče k Drholec W. H.

b) Předvoj 3. p. brig. překročí čáru předních stráží (Strážisko—Niemititz—Komarowitz) ve 2 h, předvoje sev. brigády ve 2 h 15 m.

c) Valný voj 3. p. brig. překročí čáru předních stráží ve 3 h 30 m., 4. p. brig. ve 3 hod. 45 minut.

Pěchota a ženíjní voško.

Osa pochodu: 4. p. brigáda Hustopetsch—Malhostitz—Dřewohostitz; — 3. p. brigáda Chorin—Drholec—kóta 332—Pálenic.

Hranice pásem působnosti Niemititz (4. brig.), Keltsch (3.), Rausko (4.), Wschechowitz—Wittonitz—Sowadina (všechny pro 3. brig.).

Dělostřelectvo:

Ža 1. údobí bude pohyb lehkého dělostřelectva řízen veliteli pěších brigád. Ve druhém údobí bude toto dělostřelectvo pochodovati ve dvou sledech.

1 odd. lehký a odd. horský budou neustále připraveny podporovati postup předvojů.

Hrubé dělostřelectvo pochoduje v jednom proudu za 4. brigádou po ose Hustopetsch—Zamrsk—Malhotitz—Opatowitz—Biskowitz.

Počínajíc přechodem hřebenu Boží Muka bude jedna lehká baterie rozdělena pro doprovod předvojů 4. p. brigády.

4. Letectvo—balon a obrana proti letadlům.

Na úsvitě provede letectvo průzkum až na linii Prusinowitz—Domazelititz. Od okamžiku, kdy předvoje vyrazí se hřbetu Boží Muka, bude letectvo sledovati jejich postup a podávati o něm zprávy velitelství a dělostřelectvu.

(Poznámka: Letiště naší letky je u Kl. Olberdorf, asi 13 km na severovýchod od Neutitschein.)

Balon postupuje postupnými posuny na ose Chorin—Keltsch—Wittonitz—Lhotsko MH.

První vzestup na zvláštní rozkaz, pravděpodobně teprve až předvoje překročí hřbet Boží Muka.

5. Spojení a dodávání zpráv:

S 1. p. divisi smíšeným oddílem, skládajícím se z čtyř pěchoty a z čtyř kulometné. — Kulometnou četou dodá 4. brigáda a odešle ji, až přijdou předvoje 4. brigády na výši Rakova. Sraz u koty 334.

S horskou brigádou bude spojení zajištěno podobným smíšeným oddílem. Sraz u Drholec W. H.

Spojení mezi 3. a 4. brig. dvěma družstvy. Sraz v Rousku u kapličky.

6. Dodávání zpráv:

Vel. div. od 3 h v Chorin, od 4 h v Keltsch.

3. a 4. brigáda přemístí se podle svých pochodových os.

Osa dodávání a komunikační Chorin—Keltsch—Ob. Aujezd—Žakowitz—Dřewohostitz.

Zprav. ústředny:

Wschechowitz od 6 hod. pro 4. brigádu.

Drholec W. H. od 3. hod. pro jezdecktvo a 3. brigádu.

IV. Situace 2. p. d. dne 12. července v 11. hod. jest znázorněna v přiloženém náčrtu.

V. Zprávy, které došly velitele 2. p. d. do 11 hod.

1. Od 4. p. brig.

a) Jádru dosáhlo přechodného cíle.

8. p. pl. s jedním praporem na východ, druhým na západ od koty 331.

7. p. pl. se dvěma prapory za sebou v údolí koty 292.

b) Předvoje: severní dosáhl dosti snadno koty 312 (na západ od Ob. Nečitz), neboť 1. p. d. dosáhla Soběchleb;

jižní jest palbou pěchoty a dělostřeleckou bočnou palbou, která, jak se zdá, vychází od Bezuchova — zastaven u potoka na severovýchod od Wittowitz.

c) Děla větší ráže postřelují Ober Nečitz a západní východ z Bischkowitz snad proto, že se nepřítel domnívá, že jsou tam kanony, doprovázející předvoje.

d) Stanoviště velitele brigády na východ od koty 340.

2. Od 3. brigády:

a) jádro došlo:

6. p. pl. — jedním praporem na sever od Ob. Aujezd, jedním praporem k hospodě Drholec.

5. p. pl. do prostoru Babitz—Kl. Lhota;

b) předvoj, který již utrpěl citelné ztráty, je na kotě 332 (na jih od Wittonitz), kde je zastaven silnou palbou pěchoty s koty 314, Libosváru a palbou dělostřelectva z prostoru Pálenic;

c) hrubá děla střílejí na Ob. Aujezd a na křižovatku u hospody Drholec;

d) stanoviště vel. brig. na západním okraji Ob. Aujezd.

3. Od spojovacích důstojníků.

Od 1. p. divise: 1. p. d. postupuje snadno svým jižním křídlem na Radotín. Postup jejího severního křídla v zalesněné krajině na jih od Bečvy je velmi nesnadný.

Dosaženo bylo čáry

Od horské brigády: Horská brigáda postupuje velmi pomalu na svazích Javorníku, překonávajíc obtížný terén a odpory nepřítel.

Dosáhla čáry

4. Letecké zprávy: Opevňovací práce a nepřátelské dělostřelectvo. Viz náčrt.

Na východ od čáry Radotín—Pálenice není viděti žádného většího pohybu vojsk.

Otázky:

1. Rozhodnutí velitele 2. p. divise, jehož stanoviště jest nyní u Wschechowitz.

2. Vydané rozkazy.

Major generálního štábu Libor Vítěz:

Námět čís. 58.*)

Námět ze všeobecné taktiky.

Zajištění divise na křídle v ubytování a za pochodu.

Mapy 1:75.000 Varnsdorf—Liberec—Č. Lípa—Turnov.

I. Povšechná situace.

S obou stran řeky Labe postupuje severní, modrá strana proti Praze. 1. p. d. je na východním křídle modré armády, jdoucí prostorem na východ od Labe, a bude dne 1. prosince postupovati z krajiny Frýdland (Friedland) na Chrastavu (Kratzau, asi 16 km na jihozápad od Frýdlandu).

Nepřítel, strana jižní, červená, shromažďoval svá vojska na sever od Prahy a buduje již od několika dní obrannou posici na jižním břehu řeky Poltzen v povšechném směru: Žandov (Sandau, asi 10 km na západ od České Lípy)—Česká Lípa (Bhm. Leipa)—Kuří Vody (Hühnerwasser). Podle zpráv letectva dorazily čelní červené jednotky z pražského shromáždění v noci ze dne 29. na 30. listopad do této posice.

Jiná novější nepřátelská shromáždění jsou hlášena v krajině kolem Jičina, to je asi 60 km na jihovýchod od Frýdlandu.

Modré armádní jezdeckto postupuje před armádou a dosáhne pravděpodobně dne 30. listopadu večer svými čelními jednotkami čáry Česká Kamenice (Bhm. Kamnitz, asi 17 km na severozápad od České Lípy)—Jablonné (Deutsch Gabel, asi 20 km na severovýchod od České Lípy)—Český Dub (Bhm. Aicha). Prostor, ve kterém toto jezdeckto působí, jest směrem na východ ohraničen čarou Frýdland (Friedland)—Liberec (Reichenberg)—Mnichovo Hradiště (Münchengrätz) (vesměs inkus.). Nepřátelské jezdeckto ustupuje před ním a jen málo nepřátelských hlídek prosáklo ostrahou našeho armádního jezdeckta a je v dotyku s předvoji a předními strážemi našich vyšších jednotek 1. sledu.

II. Bližší situace 1. pěší divise.

Ze dne 30. listopadu na 1. prosince je 1. p. divise ubytována svým valným vojem v krajině Frýdland (Friedland)—Milden-eichen (asi 9 km na jihovýchod od Frýdlandu)—Neustadt (na východ od Frýdlandu)—Arnsdorf (na severovýchod od Frýdlandu).

Zde byla dne 30. listopadu v poledne zesílena I./1. korouhví o dvou obyčejných eskadronách a jedné kulometné.

Na severozápad sousedí s 2. p. d., která je čelem svého valného voje s ní na stejné výši.

Podle armádního rozkazu, který 1. p. d. dostala dne 30. listopadu ve 13 hod., nastoupí čelní vyšší jednotky modré armády další pochod tak, že čela jejich valných vojů překročí čáru: Königs-hain (asi 7 km na severozápad od Frýdlandu)—Friedland—Raspenau (na jihovýchod od Frýdlandu) dne 1. prosince v 7 hodin.

*) Námět škpta gštb. J. Polívky na str. 55 III. čísla Cv. L. budiž číslován správně číslem 57.

Pochodová pásma 1. a 2. p. d. jsou ohraničena čarou Frýdland—Dittersbach (asi 6 km na jihozápad od Frýdlandu)—Ob. Nd. Wittig—Weisskirchen (na západ od Chrastavy—Kratzau)—Jitrava (D. Pankratz, asi 10 km na jihozápad od Chrastavy), vesměs pro 1. p. d.

Pro pochod má 1. p. d. k dispozici celou komunikační síť na jihovýchod od této hranice až po silnici Neustadt—Raspensau—Buschullersdorf—Ratschendorf—Alt Habendorf—Christofsgrund—Osečná (Oschitz, asi 14 km na jih od Chrastavy), tuto silnici v to čítajíc.

Osa postupu 1. p. d. a osa přemísťování divisního stanu Friedland—Chrastava (Kratzau)—D. Pankratz—Osečná (Oschitz).

Ke konci pochodu dne 1. prosince má se divise ubytovati svým valným vojem v prostoru Weisskirchen (na západ od Chrastavy)—Machendorf (3 km na jih od Chrastavy)—Alt Habendorf—Buschullersdorf—Olbersdorf (asi 8 km na severovýchod od Chrastavy), vše inkusive.

Místo velitelství Chrastava (Kratzau).

2. p. d. dospěje s ní současně na stejnou výši.

Styčný bod předních stráží 1. a 2. p. d. Frögelsberg (asi 8 km na západozápadojih od Chrastavy).

Za pochodu bude modré stíhací letectvo, které má tak jak tak nad červeným převahu, zabráňovati nepřátelskému průzkumu nad pochodovou sestavou armády.

Počasí je krásné, suché, slunné, ale chladné, při tom však bez mrazů.

Otázky:

1. Jaké bude zajištění divise za ubytování ve frýdlandské krajině?
2. Rozhodnutí velitele divise pro zajištění pochodu dne 1. prosince?
3. Rozkazy pro zesílené jezdecké divise na den 1. prosince?

Major generálního štábu Libor Vítěz:

Námět čís. 59.

Námět ze všeobecné taktiky.

Přibližovací pochod divise vyrážející z hornaté krajiny.

Mapy 1 : 75.000 Prešov—Varannó—Košice—Trebišov.

I. Povšechná situace.

Od několika dní jsou dva protivníci v dotyku na čáře Torna (asi 30 km na jihozápad od Košic)—Sepsi (asi 7 km na východ od Torny)—jižní okraj Košic—Kassaujfalú (2 km na východ od Košic)—Magyarböd (asi 12 km na východ od Košic)—Alsó Kemencze (5 km na severovýchod od Magyarböd)...

Severní modrá strana dokončuje v prostoru u Prešova shromažďování svých sil, jimiž chce proniknouti křídelním manévrem ve všeobecném směru na Miškovce (Miskolcz asi 70 km na jihozápad od Košic).

Dne 31. srpna předešla jižní, červená strana na západ od Hernádu zamýšlenou ofensivu modrých a zmocnila se Košic.

1. září nepokračovala však v útoku. Tento den jsou oba protivníci v dotyku:

na západ od Hernádu: vyššími pěšími jednotkami na čáře Kavocsán (asi 7 km na severoseverozápad od Košic)—Buch B. (asi 6 km na jihozápad od Kavocsán)—Hilvó (10 km na západ od Košic)—Jászoujfalu (5 km na jihojihozápad od Hilvó)—Szepsi—Somodi (na západ od Szepsi)...

na východ od Hernádu: jezdecktvem na čáře Barackenlager (na severovýchodním okraji Košic)—Kassaújfalu—Magyarböd—Felsőkemencze (16 km na severovýchod od Košic)—Bánypataka (v horách asi 35 km na severovýchod od Košic).

Větší shromažďování červených vojsk jsou hlášena na jih od Košic v prostoru Hernadzsadány (asi 14 km na jihovýchod od Košic)—Pányok (7 km na jih od Hernadzsadány)—Tornyosnémeti (asi 20 km na jih od Košic)—Abaújszina—Hernádosányi (poblíž Hernadzsadány).

II. Zvláštní situace modrých.

Dne 1. září se rozhodne modré velitelství, že dne 2. září ráno zahájí s obou stran Hernádu ofensivu, a to:

Na západ od Hernádu: po krátké přípravě vyrazí dne 2. září skupina několika divísí k útoku v 5 h., aby téhož dne do večera dospěla až k železnici Szepsi (asi 22 km na jihozápad od Košic)—Enyicske (asi 12 km na jih od Košic) a k Hernádu u Koksóbaksa (asi 10 km na jihojihozápad od Košic).

Na východním křídle této skupiny bude útočiti 2. p. d. a bude postupovati podél osy: Kassabéla (asi 18 km na severovýchod od Košic)—Košice Enyicske.

Na východ od Hernádu budou dne 2. září postupovati:

1. p. d., ubytovaná v prostoru Pillerpeken (asi 14 km na jihozápad od Prešova)—Andrásvágás (asi 16 km na západ od Prešova)—Imprepusza (asi 10 km na jihojihozápad od Andrásvágás) a

1. hor. brig., jsoucí v okolí Prešova.

III. Zvláštní situace 1. p. d.

Podrobnosti jejího ubytování viz v náčrtu (na průsvitce).

Rozkaz armády pro postup dne 2. září došel 1. p. div. dne 1. září ve 14 hodin. Jeho nejdůležitější ustanovení jsou tato:

Dne 2. září půjde armáda jižním směrem. Valné voje 1. p. divise a 1. horské brigády překročí v 6 h. 15 m. čáru: Tlusta (výšina asi 14 km na jihojihozápad od Prešova)—Kende (asi 7 km na jih od Prešova)—Sósgyútlvész (asi 6 km na jihovýchod od Prešova)—Sósújfalu.

Prvý cíl: říšská silnice Košice—Dargó (asi 25 km na východ od Košic).

Osy postupu:

1. p. d. Abos (asi 18 km na jih od Prešova)—Királynépe (asi 8 km na jihovýchod od Abos)—Rás (asi 5 km na severovýchod od Košic)—Izdoba (asi 5 km na jihovýchod od Košic).

1. hor. brig.: Prešov—Boroszlo (asi 16 km na jihovýchod od Prešova)—Spáleniska (asi 15 km na severovýchod od Košic)—Mogyorósh (asi 10 km na východ od Košic).

Pochodové pásmo 1. p. d. bylo vymezeno:

na západ: čarou 255 (asi 4 km na západ od Abos) inkus., 613 (asi 3 km na jih od 255), 359, 466, 614 (asi 7 km na jihojihozápad od Abos), vše exkus. 439—466 Hradova (asi 4 km na sever od Košic)—most u Hernádtihány (asi 3 km na sever od Košic), vesměs inkus., a dále řeka Hernád;

na východ čarou: Banisko (asi 6 km na jihozápad od Prešova)—Tarosaszentpéter—304—Osicse mjr. (asi 8 km na jihovýchod od Abos) 348 (vesměs inkus.)—Abaujharaszi—Strázsa (asi 10 km na severovýchod od Košic)—(obě vyjímajíc) Roszgary—Felső olcsvár—Margita h.—Pinczésdomb (asi 10 km na jihovýchod od Košic) (vesměs inkus.).

Posilové prostředky 1. p. d.: pozorovací letka na letišti u Korompy (asi 35 km na západozápadojih od Prešova) a jedna balonová rota v Szedlicze (asi 15 km na jihozápad od Prešova). Obě od 2. září ráno.

IV. Události na frontě dne 1. září do 20 h.

a) Na západ od Hernádu klid.

b) Na východ od Hernádu přešel nepřítel po krátké a prudké dělostřelecké přípravě v 15 h. k útoku. Hlavní úsilí vyvinul v údolí Tarczy a Osvy. Do setmění zatlačil jednotky jezdecké brigády až po čáru Sároskissfalu (asi 10 km na sever od Košic)—Lapispatak—Bolyár (asi 20 km na severovýchod od Košic)—Ránkfűred (asi 3 km na východ od Bolyár). Odtud na východ neutočil a fronta jezdecké brigády jde zde nadále skrze Bányapataka (asi 7 km na severovýchod od Ránkfűred).

Útočící nepřátelské síly byly odhadnuty asi na dva pluky pěší, dva pluky jezdecké a čtyři oddíly lehkého dělostřelectva.

Počáteční přípravy zúčastnily se u červených i dva hrubé dělostřelecké oddíly.

Velitel 1. jezdecké brigády, jenž zůstal se svým S. V. v Sárosbogyány (asi 18 km na jihojihovýchod od Prešova) a nemá již žádných záloh, má dojem, jako by nepřítel chtěl na východ od Hernádu útočiti i zítra.

Otázky:

1. Rozhodnutí velitele 1. p. d. pro přibližovací pochod?
2. Rozkaz velitele 1. p. d. pro tento pochod?

Štábní kapitán gen. št. Jan Polívka:

Autorské řešení námětu č. 48.*)

A. Užití balonové roty.

(S náčrtem.)

1. Organizace balonové roty: Balonová rota je vyzbrojena upoutaným balonem, který může dosáhnouti výšky i 1700 m nad vzestupištem. K zemi je balon připevněn lanem,

*) V řešení byly uvedeny úmyslně různé podrobnosti o činnosti leteckých útvarů, které by mohly býti samy o sobě předmětem detailních otázek při ústní zkoušce.

V námětu č. 48, „Cvič. listy“ str. 19, opravte:

12. řádek zdola: místo „kota 224“ správně „kota 244“,

8. řádek zdola: místo „Strchow“ správně „Střehom“,

5. řádek zdola: místo „Ruda-Buda“ správně „Buda“.

které je natočeno na motorovém navijáku, který umožňuje stáhnouti balon rychlostí až 10 m za vteřinu.

Každý balon jest opatřen pro bezpečnost pozorovatele padákem pro loďku a padákem pro pozorovatele. (Lze se tudíž zachrániti z hořícího balonu buď odpoutáním celé loďky nebo prostým seskokem.)

Loďka je telefonicky spojena se zemí a proto připojena na celkovou síť pozemní telefonní spojovací služby. Kromě toho je loďka balonu vyzbrojena malou leteckou optickou stanicí; balonová rota má střední pozemní radiostanici.

Balon je naplněn vodíkem, vyrobeným zvláštními přístroji. Pro obranu proti letadlům je vyzbrojen kulomety (na zemi i v loďce).

Balonová rota má mimo velitele a vůdce balonu několik pozorovatelů-důstojníků, kulometníků, mechaniků atd., úhrnem asi 170 osob, 10 aut, 30 koní.

Celkem je balon značně vyvýšenou přemístitelnou pozorovatelnou.

2. Činnost balonu. Balon pracuje pro účely velitelství a dělostřelectva; jeho úkolem jest: všeobecný dozor nad bitevním polem; zastřelování dělostřelectva a pozorování dělostřelecké palby; přispívání k udržování spojení.

a) Všeobecný dozor nad bitevním polem záleží ve vyhledávání zpráv všech druhů o nepříteli (o cirkulaci, pohybech, dělostřeleckých stanovištích, všeobecné hustotě nepřátelské palby, ze které lze souditi na místa hlavního nepřátelského náporu atd.). Tato činnost vyžaduje spolupráci s 2. odd. štábu, který pojímá činnost balonu do svého plánu vyhledávání zpráv.

b) Zastřelování dělostřelectva a pozorování účinků palby vlastního dělostřelectva je jaksi podstatnou součástí činnosti balonu. Aby byla účinnou, musí býti balon spojen nejen s veliteli divisního dělostřelectva, nýbrž i s baterií neb oddílem, který se zastřeluje. Tu posytlé telefon nejlepší spojovací prostředek a zvyšuje hodnotu balonu na úkor letouna (proti tomu je zde nevýhoda pozorování v šikmém úhlu, což je někdy příčinou, že balon nemůže přesně stanovití zakrytá stanoviště baterií). Budiž upozorněno, že balon některé vyšší jednotky bude někdy nucen pozorovati i pro účely armádního dělostřelectva, jde-li o cíle v pásmu činnosti vyšší jednotky, které byl přidělen.

c) Udržování spojení. Využití balonu přímo jako vysílací nebo přijímací stanice spojovací služby se neosvědčilo. Představujeme si činnost balonu podobně jako pozorovatelny: pozorovatel sleduje s balonu pohyb vlastních vojsk, tvářnost boje, signály dávané pěchotou i dělostřelectvem a může proto orientovati velitele (divise nebo divisního dělostřelectva) o situaci v první linii. Přispívá tedy nejen k zajištění spojení velitelského, nýbrž i bočního a t. zv. „spojení mezi zbraněmi“. Jako prostředku spojovací služby užívá po většině telefonů; radiové stanice a optická telegrafie jsou jen výpomocnými prostředky spojovací služby, které vstupují v činnost, když telefon selhal. Balonová rota se připojuje vlastními prostředky k nejbližší telefonní ústředně spojovací osy vyšší jednotky, pro kterou pracuje (v našem případě je nutno zabezpečiti zvláštní linkou telefonní spojovací službu s velitelem dělostřelecké skupiny u Kl. Bratřitz).

3. Úprava velitelství. V užším štábu naší divise je jeden důstojník letky (pozorovatel) zařazen jako spojka. On přijímá

veškeré rozkazy stran letectva od velitelství divise, velitelství divisi-
ního dělostřelectva, velitelství armádního letectva a armádních ba-
lonových útvarů. Přejímá od 2. oddělení štábu plán pro vyhle-
dávání zpráv a řeší jej se zřením k možnostem vzdušného prů-
zkumu tak, že — zejména co do dělostřelectva — dá provést letce
jen ty výkony, které balon nemůže splnit (na př. do-
provod pěchoty, přesné zastřelování na zakryté cíle, průzkum pro-
storů vertikálním pozorováním atd.).

Letecká spojka u štábu divise slouží tedy k tomu, aby dodávala
přiděleným útvarům letectva taktické rozkazy velitelství, roz-
vedené a zpracované ve smyslu technickém.

Ačkoliv podle dnešní organizace jsou balonové útvary součástí
dělostřelectva, bylo by chybou, kdyby balon pracoval výlučně
pro potřeby dělostřelectva, byv přidělen velitelství divisiního
dělostřelectva. Jak z výše uvedeného popisu činnosti patrně, může
prokázat „velitelství“ velmi platné služby. Zůstane tedy balon —
zejména je-li u divise jen jeden — vždy všeobecně prospěš-
ným prostředkem velitelství.*)

4. Rozkazy upravující činnost balonu jsou různého
druhu:

a) všeobecně taktické: naznačují všeobecnou taktickou
situaci, činnost divise, útočnou sestavu divise se zvláštním zřetelem
k dělostřeleckým stanovištím atd.; jsou to všeobecný ope-
rační rozkaz divise (čítajíc v to listinu zpráv a plán
spojení) a rozkaz velitele divisiního dělostřelectva;

b) všeobecně technické: upravený plán vyhledávání
zpráv, v němž dostala balonová rota své úkoly (v našem případě
na př.: pozorovati cirkulaci na přechodech přes Jizeru, kontrolo-
vati dělovou palbu neutralizační na veškeré nepřátelské baterie, pá-
tratí po bateriích, které jsou pravděpodobně umístěny — podle
zpravodajského plánu — v prostoru M. H. Pachow, zjistiti ev. přemi-
stění nepřátelských baterií za Jizeru atd.);

c) zvláštní: armádní dělostřelectvo, které chce postřelovati
nepřátelské baterie u Kloster, požaduje, aby bylo zastřelováno ba-
lonem divise (palba se počne v 7 hod. ráno);

d) nahodilé: jsou to drobné úkoly, jejichž naléhavost vznikne
za boje; budou oznámeny telefonicky buď přímo pozorovateli do
lodky nebo veliteli balonové roty;

e) rozkazy, týkající se stanoviště balonu na počátku k úto-
ku, osy přemístění a event. příštího stanoviště ba-
lonu.

Budiž poznamenáno, že všechny tyto rozkazy nemohou a ne-
smějí omezovati iniciativní činnost pozorovatele balonu,
kterému se skýtá — poněvadž mu byl uložen „všeobecný dozor
nad bitevním polem“ — široké pole působnosti. Není-li za-
městnán zvláštními úkoly (zastřelování dělostřelectva) hlásí pozo-
rovatel vše, co vidí.

5. Stanoviště balonu obsahuje několik upravených
míst a to:

a) vzestupišť — kde balon, upoután lanem na navijáku,
koná pozorovatelskou činnost;

*) Podobná organizace činnosti se vnucuje, chceme-li využít co nejintensiv-
něji světlometů velké ráže, které jsou dnes organickou součástí dělostřelectva
(dříve strojího praporu — osobní názor autorův).

b) kotviště — kde je balon naplněný umístěn v době, kdy ho není použito jako pozorovatelný (jakési místo hotovostní);

c) místo pro plnění balonu — kde jsou přístroje a potřebný prostor pro plnění balonu vodíkem (pokud možno poblíž tekoucí vody);

d) místo, kde jest ubytována balonová rota a umístěn její materiál a trén.

ad a) Vzestupišť balonu vyžaduje možnost dobrého skrytu navijáku a dobré komunikace jak s kotvištěm, tak i kupředu na event. příští vzestupišť balonu. Poblíž vzestupišť nutno se postarati o místnosti, kde by byly umístěny prostředky balonové roty pro využití zpráv a hlášení balonových pozorovatelů (místnost pro pozorovatele, fotografická laboratoř, místnost pro kresliče, mapy, plány atd.). Na vzestupišti je pozemní spojovací ústředna balonové roty, vybavená mimo jiné telefonem, radiovou stanicí, holuby, optikou atd. a připojená jak na síť divise, tak i na loďku balonu. Zde jest S. V. velitele balonové roty, pracuje-li balon. Vzestupišť balonu je ve válce t. zv. pohybové vzdáleno asi 4—6 km, ve válce t. zv. poziční až na 8 km za první linií. Vzestupišť je chráněno proti útokům nepřátelských letounů kulomety, jež vytvoří v čas potřeby palebnou přehradu ve výši asi 600—1000 m.

ad b) Kotviště balonu musí skýtati balonu bezpečně skrytý útulek. Balon jej zaujme vždy, kdy nepracuje delší dobu (na př. v noci) nebo snaží se ho dosáhnouti, je-li naň vážně útočeno nepřátelskými letouny.

Kotviště jest umístěno v týlu za vzestupišťem v místech, která jsou chráněna mimo jiné i před větrem. Vzdálenost od vzestupišť závisí jednak na druhu navijáku a komunikací, jednak na taktické situaci.

Dobrou komunikaci ve smyslu požadavků balonové roty nazýváme tu, která umožňuje rychlý pohyb motorového navijáku (až 20 km/hod.) s upoutaným balonem ve výši až 600 m. Je to tedy cesta, která má nejen únosnost pro t. zv. těžká vozidla armády v poli, nýbrž která je i prosta resp. zbavena všech předmětů, o něž by se mohlo zachytiti lano upoutaného balonu (stromořadí, vysoká stavení, linky telefonní a telegrafní, rozvodí elektrického proudu). Není-li taková komunikace dána přírodou, nutno ji buď upravit nebo vystavěti a to jak mezi vzestupišťem a kotvištěm, tak i kupředu na event. příští vzestupišť balonu a dozadu pro event. ústup.

Jsou-li po ruce takové komunikace a je-li balonová rota vyzbrojena navijákem se dvěma motory, které umožňují současně stahovati balon a pohybovati se kupředu, může býti kotviště vzdáleno až 9 km od vzestupišť (této maximální hranice se dosáhne buď za války t. zv. pohybové, kdy vzestupišť balonu musí sledovati pohyby první linie nebo v otevřeném terénu, velmi chudém na skryty.

ad c) Místo pro plnění balonu je také v podstatě prostornějším skrytem, poblíž kotviště a tekoucí vody, potřebné pro výrobu vodíku. Podmínkou je opět dobrá komunikace mezi kotvištěm a místem pro plnění balonu (skryt před větrem).

ad d) Personál balonové roty, materiál a trén budou pravidelně umístěny v osadách nebo zvláštních barácích (ustálená fronta).

Není-li balonová rota vyzbrojena dobrými a rychlými navigáky, nezaujímá stanoviště balonu hlubšího než 2 km.

Jak se jeví problém stanoviště balonu v našem případě? Dosavadní stanoviště v Přepěř nevyhovuje; bude nutno umístiti vzestupišť balonu u Kl. Bratřitz podle náčrtu.

Jak vidno, nehodí se dobrá silnice Přepěř-Kněžmost (Fürstenbrück) pro dopravu balonu (silnice má oboustranné husté stromořadí, hojnost telefonních a telegrafních linek); byla tedy upravena resp. využita postranní vozová cesta. Jednotky spojovací (divisní telegrafní rota, spojovací roty, čtyř atd. vojskových těles) smějí vésti přes tuto cestu jen podzemní vedení.

6. Způsob pozorování. Pro pozorování se balon vznesl v 5 hod. ráno dne D + 1 do výše 400—600 m nad vzestupišť, čímž se mu skýtá rozhled po celém pásmu činnosti divise čítajíc v to i Jizeru. K dosažení dobrého výhledu na severní svahy Kacov Berg a Malé i Velké Horky bude se musiti balon vznést do výše asi 800 až 1000 m.

Výhled z balonu je značně omezen atmosferickými vlivy (mlhou, dusnem, prachem, silným větrem, jenž kymácí lodkou atd.). Pozorujeme většinou ve dne; za jasných — mrazivých nocí lze dosáhnouti sice také uspokojivých výsledků — pozorování se však omezi hlavně na zjištění dělové palby podle záblesku; tak možno zejména získati nejsprávnější představu o hustotě palby na jednotlivých místech fronty a tím i o úmyslech nepřítele (zjištění útočného pásma nepřítele).

B. Užití letky.

1. Organizace letky. Letka přidělená velitelství divise — na dobu určitých operací, jež vyžadují podpory pozemního boje letectvem — se nazývá letkou pozorovací a tvoří součástku t. zv. letectva zvědného, organicky přičleněného armádě.

Pozorovací letka*) má asi 12 letounů (pro opotřebování letounů (technické poruchy, ztráty atd.), lze však počítati jediné s $\frac{2}{3}$ úhrnného počtu, tedy s 8 letouny (viz námět). Letoun je dvoj-
místný, pozorovatel a pilot jsou vyzbrojeni kulomety, kromě toho jsou na palubě fotografický přístroj, prostředky spojovací služby (rakety, radiová telegrafie, optika atd.), padák atd.

Úhrnný početní stav letky je asi 200 osob (důstojníci piloti a pozorovatelé, piloti rotmistři, kulometníci, obsluha letounů, různí řemeslníci, fotografové, tréni), 40 koní, speciální vozidla pro dopravu letounů, auta, motocykly atd.

2. Činnost letky záleží v podstatě ve vyhledávání zpráv všeho druhu (údaje topografické, organizace nepřátelské první linie a nepřátelského týlu, výsledky dělostřelecké palby na nepřátelské organizace, ruch na komunikacích, úprava vlastního pásma činnosti, pokud bylo správně maskováno pro ochranu proti nepřátelským letcům). Tyto zprávy podává letec buď v podobě hlášení (pisemních, ústních nebo pomocí nějakého prostředku spojovací služby) nebo leteckou fotografií.

*) Tatáž letka může býti v průběhu operací armády jednou „pozorovací“, pracuje-li pro účely nějaké vyšší jednotky, po druhé „zvědnou“, pracuje-li pro armádu.

Přezvědné lety mohou být provedeny ve dne nebo v noci. Zvědný letoun musí být za letu chráněn, neboť není schopen úspěšného boje s nepřátelským stíhacím letectvem.

Ochranu si zajistíme vysláním:

a) jednotlivých letounů ve velkých výškách přes první nepřátelskou linii, takže ujdou pozornosti nepřítelově a překvapí jej (platí pro daleké zvědy armádních letek);

b) jednotlivých letounů, které pracují pod ochranou armádního letectva (požadavek úzkého spojení mezi letkami pozorovacími a stíhacími);

c) skupin letounů (nejméně 3) ke splnění jednoho zvědného úkolu.

V našem případě použijeme způsobu ad b) nebo c) za předpokladu, že armádní letectvo chrání hlídkami prostor nad Jizerou, t. j. snaží se zamezit jednak činnost nepřátelských letounů zvědných na jih od Jizery, jednak čelí útokům nepřátelských hlídek stíhacích a avisuje včas velké útoky nepřátelských letounů stíhacích neb bombardovacích.

Za noci užíváme jen jednoho letouna k zvědným letům.

Dalším úkolem pozorovací letky je dělostřelecký průzkum a řízení dělové palby na pozemní cíle nahodile se vyskytnuvší nebo předem stanovené (skladiště, baterie atd.).

Úkoly dosud uvedené jsou však v činnosti pozorovacích letek téměř úplně zastíněny úkolem doprovázení pěchoty; letoun, který dostal tento úkol, zpravuje velitele divise o situaci v první linii (vytyčením dosažené linie, přejímáním zpráv od pěchoty a dodáváním rozkazů velitelství pěchotě s pomocí spojovací služby — radiotelegrafií, optikou, signály, vrhanými zprávami v tubách atd.), zajišťuje pěchotu před překvapením (avisováním postupující pěchoty o protiútocích odkrýváním nepřátelských palebných stanovišť, postřelujících pěchotu a povšechným řízením palby dělostřelectva přímé podpory na tyto cíle), útočí eventuálně se vzduchu kulomety na pozemní cíle (ustupující pěchotu, trény na silnicích atd.); zkratka řečeno: pěchotní letoun je srostlý s bojem pěchoty a snaží se všemi prostředky ulehčit její pozemní činnost (tak má hluboký morální vliv na útočného ducha pěchoty).

Veškeré úkoly letky jsou prosáknuty spoluprací na udržování a zajištění spojení všech druhů (velitelského, bočního a mezi zbraněmi).*)

3. Úprava velení. Jako balon není ani letka organickou součástí vyšší jednotky, a přiděluje se jí jen, je-li nutno, od armády.

Letky jsou seskupeny v peruti, které tvoří pluky, jejichž pásmo činnosti odpovídá armádním oblastem.

Pozorovací letka vysílá k vyšší jednotce svou spojku, o jejíž činnosti jsme se zmínili ad A—3.

*) Někdy může být letounů užito také k dodávání zpráv od velitelství k velitelství (k štafetě), k zásobování vojsk, k plánovitým útokům na pozemní cíle ve větším slohu (za ústupu nepřítele) atd.

Mohou býti tedy v našem případě přiděleny pozorovací letce úkoly:

- a) doprovodu pěchoty,
- b) dělostřeleckého průzkumu,
- c) všeobecného průzkumu v pásmu činnosti divise (za předpokladu, že průzkum za Jizeru je zajištěn zvědnými letkami armády — viz námět).

4. Rozkazy upravující činnost letky jsou jako u balonu jednak všeobecně taktické, jednak všeobecně technické.

Všeobecně technické rozkazy by v našem případě nařizovaly, aby pozorovací letka:

- a) doprovázela pěchotu,
- b) pracovala pro velitelství divisního dělostřelectva (dělostřelecký průzkum),
- c) prováděla letecký průzkum pro potřeby velitelství divise.

ad a) Pěchotní letoun je nad první linií v okamžiku, kdy vyrazí k útoku (8. hod. dne D + 1) — může mu ev. býti uloženo i vydatí raketové signály pro zahájení útoku, nechce-li velitel divise stanovit předem všeobecným rozkazem hodinu vyrazení k útoku (užívá se hlavně při novém zahájení útoku z nějakého přechodného cíle) —; doprovází pěchotu po 1—1½ hodiny.

Po této době bývá — nad linií pěchoty — směněn jiným letounem letky. Vytyčení dosažené linie provádí pěchota buď samostatně — podle rozkazů velitele divise (na př. po dosažení stanovených postupných cílů — viz námět) — neb podle nahodilé potřeby (prosba o posilu zálohami neb dělostřelectvem), event. na požádání letcovo (předem stanovený signál na př. tři hvězdivité rakety). Používané prostředky jsou plátna, terče, signály, bengálské ohničky (odpálení raket do země), optické signály atd. V dohledné době bude snad lze prakticky uskutečnit i vzájemnou korespondenci radiotelegrafickou (teoreticky již vyřešenou).

ad b) Dělostřelecký letoun zastřeluje a kontroluje dělostřeleckou palbu před zahájením útoku a za útoku; vzlétne buď za určitým cílem (zastřelovati tu neb onu baterii na ten neb onen cíl), buď s úkolem rázu více méně všeobecného (kontrola a vyhledávání cílů po určitou dobu); maximální doba letu dělostřeleckého letounu je dvě hodiny.

ad c) Velitel divise bude mít zájem na tom, aby získal zprávy o situaci nepřítele před zahájením útoku. Nařídí tudíž — v našem případě — aby letka prozkoumala terén pásma činnosti až po Jizeru a aby přinesla fotografické snímky prostoru Malá a Velká Horka, prostoru Kacov Berg do 8. hod. ráno. Mimoto dále kontrolovati nepřátelské pásmo činnosti za noci (kolem 10—12 hod.).

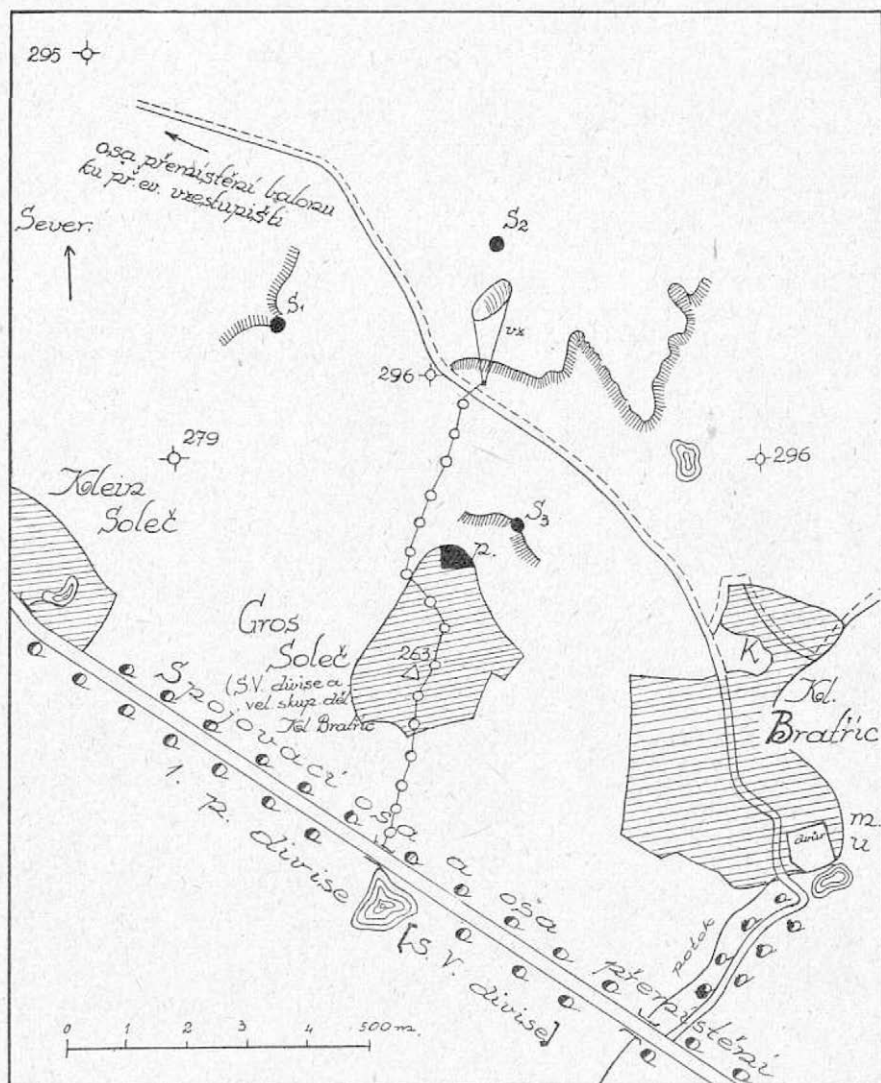
ad a)—c) Počet letounů jest omezen, bude nutno tudíž vyhraditi v letce:

2 letouny (s radio) pro doprovod pěchoty,

2 letouny (s radio) pro dělostřelectvo,

4 letouny pro průzkum a zálohu letky pro případ poruch a splnění zvláštních nepředvídaných úkolů za boje.

Stanoviště balonu 1. p. divise v Kl. Bratřic.

- LEGENDA: vz = vzestupišťe
 p. = místnost pro pozorovatele, fotolaboratoř
 K = kotviště
 mu = místnost pro plnění balonu, ubytování bal. roty.
 ----- = komunikace upravené pro přemístění upoutaného balonu
 -O-O- = tel. dvoj. vedení ke spoj. ose divise
 ● S₁—S₃ = kul. obrany proti létadlům.

Velitel divise stanoví jen dobu prvních letů průzkumných; ostatní lety se nařizují podle potřeby, vyjma lety pěchotní, které se provádějí automaticky péčí velitele letky.

Se zřetelem k tomu je nutný spolehlivý a rychlý styk (spojka u vel. divise) a spojovací služba (telefon, auta, motocykl, letouny, holubi, radiová telegrafie atd.) mezi letkou a velitelstvím divise; toto spojení se na ustálené frontě vyvine v samostatnou leteckou síť, zahrnující v sobě i spojovací službu obrany proti letadlům a službu povětrnostní.

Velitel letky upravuje pak každý let zvláštním rozkazem, vydávaným posádce určitého letouna; na př. zvědný let před zahájením útoku by byl nařízen asi takto:

„Tři (resp. jeden — podle okolností výše uvedených ad 2.) letouny . . . typ . . . posádka . . . výzbroj . . . vzletnou v 5 hod. a vyzvídají ve směru Kněžves—Kuradow—Branžež—Dněboh—Podol—Kacov Berg—Mnichovo Hradiště—Kněžves—Koperník—Wesela—Kloster—Mnichovo Hradiště—Malá a Velká Horka—Kněžves.

Úkol: pozorovati změny v situaci nepřítele ze dne D, ruch na komunikacích vedoucích na severozápad a zejména přechody přes Jizeru.

Hlášení o nejdůležitějších věcech budiž shozeno u S. V. divise; fotografován budiž prostor: Podol—Mohelnitz incl. Kacov Berg, Bažantnice a Zásadka, dále prostor Malá a Velká Horka incl. osady Lhotitz, Dobrá Voda, Zucker Fb. a J. H.

Návrat: nejpozději 7 hod. 30 min. ráno.

Péče o přemístění a umístění letky není povinností velitele divise, nýbrž velitele armády resp. velitele armádního letectva, který je řídí tak, aby nenastala vážnější porucha v celkové výkonnosti letectva. Velitel divise může jedině požádati o zřízení výpomocného letiště (poblíž spojovací osy u Kněžvsi, bylo-li dobyté Velké a Malé Horky); toto letiště bude zařízeno péčí velitele letky.

5. Letiště. Letiště slouží zpravidla jako přístav několika letkám sdruženým v peruť; musí mít dobré komunikace, zajišťující rychlý dovoz materiálu a dobrou spojovací službu s velitelstvím armády a divise, pro niž letka pracuje (hlavně telefon a radio-telegrafie).*) Letka má telefonní materiál, který jí umožní připojení se krátkými telefonními úseky na spojovací osu armády; mimo to má radiostanici.

Na každém letišti jsou:

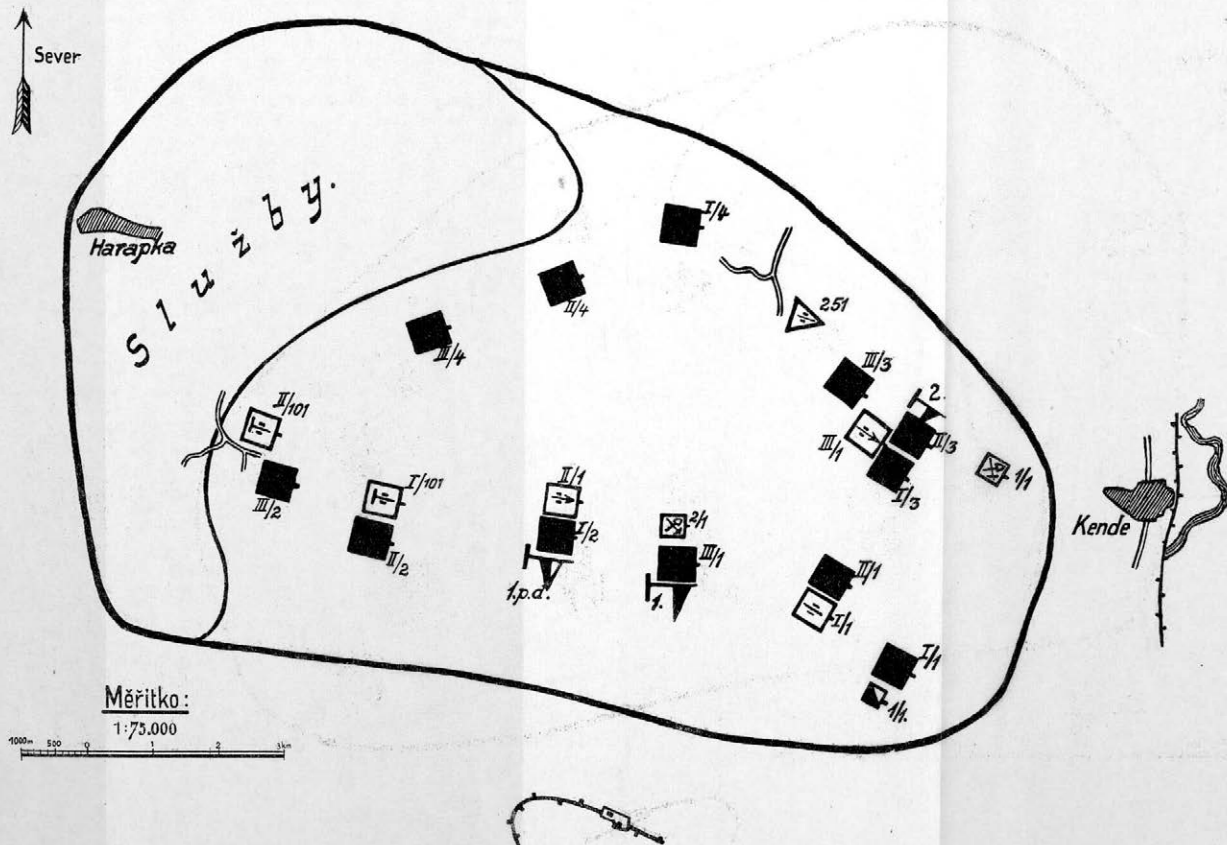
- a) hangáry pro letouny,
- b) prostředky pro obranu proti letadlům (kulomety, děla, letouny atd.) a pro osvětlování letiště,
- c) fotografická laboratoř zařízená buď fotooddílem perutě neb vlastními prostředky letky (je-li jen jedna letka na letišti),
- d) místnost pro pozorovatele a piloty, kde se shromažďují veškeré zprávy o nepříteli, zkoumají a upravují letecká hlášení pro

*) Mimo to musí mít určité vlastnosti technické, jež souvisí s vlastnostmi užívaných letounů se zřením ku přistání a vzletu (dostatečně volný a rovný prostor bez vysokých okrajů) a taktické (na př. možnost skrytého umístění hangárů v lese, atd.).

Major gen. štábu Libor Vítěz:

Všeobecná taktika, Příloha k námětu č. 58.

Situace 1. pěší divise dne 1. září ve 14. hod.

potřeby pozemních velitelství, sestavují rozkazy pro jednotlivé lety na podkladě plánu vyhledávání zpráv atd.,

e) v blízkosti letiště — ubytovací prostor pro důstojníky, piloty, mužstvo a materiál letek.

Mimoto je letiště opatřeno různými technickými prostředky usnadňujícími letounům přistání (ve dne i v noci) a různými meteorologickými zařízeními (na měření větru, pro spojovací službu s povětrnostními stanicemi atd.).

Letiště nelze maskovati; přes to se snažíme aspoň pokud možná o skryté umístění hangárů, jejich maskování a rozptýlení.

6. Provedení letu:

Zvědné lety pozorovací letky provádějí se za dne ve výši 1000—3000 m (v noci ve výši max. 1000 m).

Dělostřelecký průzkum lze úspěšně prováděti ve výši 1800—2000 m.

Doprovod pěchoty obstarává letoun ve výši 300—600 m, někdy nutno sestoupiti i pod 300 m.

K útokům na pozemní cíle kulometry nutno sestoupiti aspoň do výše 150—200 m.

Po návratu z letu odevzdá pozorovatel ev. fotografické snímky k vyvolání; sestaví ihned hlášení, jež se dodá velitelství divise telefonicky i písemně a prohlédne pozorně zatím hotové negativy a orientuje je. Můžeme počítati, že velitelství divise obdrží první otisk nejdůležitějších snímků asi 3—4 hod. po ukončení letů. Ostatní velitelství budou podělena snímky asi za 7 hodin.

Není úkolem zvědných letounů, aby se nechaly zaplésti do boje s nepřátelskými letouny; musí pozorovati a bojují jen tehdy, jsou-li k tomu přinuceny a nemohou-li se boji vyhnouti. Splnění uloženého úkolu je první povinností posádky zvědného letounu, který nemá — mimochodem řečeno — potřebných technických vlastností a výzbroje, aby v boji s nepřátelským stíhacím letectvem mohl vždy čestně a vítězně obstáti.

Náměty a jejich řešení ze všeobecného vzdělání.

Major gen. štábu Antonín Holub:

Válečné dějiny III.

Pokyny pro přípravu kandidátů do Válečné školy.

I.

V řadě našich pokusů o usměrnění studia válečných dějin pro kandidáty do Válečné školy přikročím dnes k rozboru válečnictví XVIII. století, jak jsem již ohlásil v prosincovém čísle *Vojenských Rozhledů*.

II.

Také zde jde o slohovou práci, která nemá v mezích daných písemných zkoušek přesahovati 4—8 archových stránek. Sam ovšem

v této práci jsem překročil uvedený rozměr, ale činím tak opět jen se zřením na hlubší poznání zvolené látky.

Chci zde opět stručně zopakovatí onu osnovu, kterou jsem uvedl v listopadovém čísle Vojenských Rozhledů. Podle této osnovy zahájíme tedy svou studii o válečnictví XVIII. století

1. ú v o d e m, ve kterém načrtne me mimo jiné historický rámec, ze kterého uvedené válečnické údobí vyvěralo. Vlastní téma zahájíme stručnou charakteristikou;

2. o s o b n o s t í, která měla zvláště silný vliv na válečnictví této epochy a která se v tomto údobí pronikavě rýsuje vynikajícím válečníkem, pruským králem Bedřichem II. Potom probereme stručně jednotlivé složky tehdejších armádních organismů a jejich způsobů vedení boje a války. Bude to především

3. a r m á d n í a b r a n n á o r g a n i s a c e,

4. p ě c h o t a,

5. j e z d e c t v o,

6. d ě l o s t ř e l e c t v o,

7. o s t a t n í p o m o c n é z b r a n ě a s l u ž b y,

8. g e n e r a l i t a, g e n e r á l n í š t á b a d ů s t o j n í c k ý s b o r,

9. z p ů s o b v e d e n í b o j e a

10. z p ů s o b v e d e n í v á l k y. Ke konci se pak ještě věnujeme stručnému studiu

11. b í t v y u L e u t h e n u, které nám bude jaksi potvrzením zásad shora rozvinutých; celou práci skončíme

12. z á v ě r e m, podle vodítka v listopadovém čísle Vojenských Rozhledů.

III.

Válečnictví XVIII. století.

1. Úvod.

V XVII. století měla v Evropě nepopíratelný primát Francie. Pro Francii bylo údobí krále Ludvíka XIV. beze sporů epochou nad jiné slavnou. Francie měla déle než 20 let politickou převahu v Evropě, skvělost a pohádková nádhera versailského dvora zůstaly nedostíženy, francouzští básníci, umělci a učenci a s nimi celá Francie šla vskutku v čele evropské civilisace a kultury; avšak přesto a snad právě proto byl hospodářský stav země dlouhým válečením a nezřízeným přepychem dvora úplně rozvrácen. Situace se ještě zhoršila pod oběma posledními Ludvíky a tak byla ve Francii připravena neodvratně půda pro Velkou revoluci.

Ve století XVIII. přešel politický primát v Evropě na Anglii a Rakousko, avšak současně se hlásí v Evropě velmi hlasitě k slovu nové mocnosti, Prusko a též Rusko.

Především to bylo v tomto století Prusko, které nastoupilo svůj vzestup k velmoci, za vedení rodiny Hohenzollernů, zejména za velkého krále Bedřicha II. Století XVIII. a jeho válečnictví je vyplněno jménem tohoto velkého vojevůdce. Nástrojem k pruskému vzestupu se stala armáda, prostředníkem válka, „národní to průmysl Pruska“, jak se sarkasticky, avšak přiléhavě vyjadřují francouzští historikové.

Rusko vstoupilo v XVIII. století do řady velmocí, když byl car Petr Veliký (1682—1725) otevřel v Rusku, obrazně řečeno, okna do západní Evropy.

Pro ostatní, kdysi mocné evropské státy, Španělsko, Švédsko, Polsko a Turecko, znamenalo XVIII. století jakýsi soumrak státní existence; Polsko zmizelo úplně z mapy Evropy.

Vojenství tohoto údobí budovalo celkem na zvyklotech a zkušenostech století předcházejícího, degenerovalo však ještě více. Válečné umění vyvrcholilo svým formalismem a zkosnatělým pedantismem jak ve stavbě a ve výcviku armád, tak v bojových útvarech a ve způsobu vedení války.

2. Bedřich II. Jeho osobnost a válečnické zásady.

V Bedřichu II. (narozen 24 ledna 1712, králem 1740—1786), jednom z největších vojevůdců historie, obrazil se věrně celý tehdejší světový názor doby, ve které přísný barok se rozptyloval v hravé kudrlinky rokoka. U Bedřicha II. můžeme sledovat nejen bitvy a velké plány, metodicky prováděné a zformalisované podle náhledů doby, která stylisovala nejen kulturu, kterou se obklopovala, ale i samu přírodu, nýbrž též časté vybočení z pout předsudků doby, kde se staví důstojně do stejné řady s Hanibalem, Alexandrem, Caesarem, Žižkou, Gustavem Adolfem a Napoleonem.

Bedřich II. byl vyznavačem politiky brutální moci a výboje, a udržoval po dobu svého panování celou Evropu, zvláště Evropu střední, v napětí a neklidu. Války, které vedl, vyplnily skoro celé XVIII. století. Byly to

první slezská válka (1740—1742),

druhá slezská válka (1744—1745),

třetí slezská válka neboli válka sedmiletá (1756—1763) a

válka o bavorské dědictví (1778—1779).

Přímočarost a velkorysost jeho činů byla podmíněna okolností, že byl Bedřich svým vlastním politikem, diplomatem a vojevůdcem, neobmezován žádnou válečnou radou a žádnými rozkazy ze zázemí, co vše zmnohonásobňovalo jeho síly.

Bedřich II. byl ve svých operacích naplněn myšlenkami o jediné správné „strategii vysilující“. Jak budeme později slyšet, nebyla Bedřichovi neznáma strategie zdolávací, studovalť pilně antickou literaturu vojenskou, jsa však vázán celým svým kulturním prostředím a organisací tehdejších armád, byl by šel vstříc zhoubným porážkám, kdyby byl chtěl válčiti jinak.

Bedřich II. byl, jako Gustav Adolf a jiní, veliký organisátor. Jeho tvůrčí duch obohatil všechny zbraně o nové bojové prostředky a soudobou taktiku o nové účinnější způsoby boje a i ve strategii lze sledovat lví spár jeho mocné osobnosti. Bedřichova osobnost čerpala mnoho z kultury francouzské, král byl prodechnut francouzským osvícenstvím, s Voltairem jej spojovalo oduševnělé přátelství. Bedřich mluvil a psal lépe francouzsky než německy, miloval též hudbu, hrál sám na flétnu a byl duchaplným vojenským a politickým spisovatelem.

Ke konci se pokusím shrnouti stručně Bedřichovy taktické a strategické zásady takto:

1. Armáda tvoří u Bedřicha, jako v XVIII. století vůbec, jediné jednotné těleso. Neexistuje tedy žádné členění na brigády, divise anebo sbory, v bitvě se rozeznává jen střed a obě křídla a pak první, druhý a třetí šik.

2. V bedřichovské armádě mají velitelé jednotlivých křídel, šiků a oddílů jediný úkol, starati se o správné vykonávání rozkazů vrchního velitele a býti mužstvu příkladem statečnosti a neohroženosti.

3. Bedřich nemá v bitvě žádných záloh nebo jen velmi malou.

4. U Bedřicha bývá v bitvě první úder nejprudší.

5. Náhoda hraje u Bedřicha velkou roli.

6. Bedřich vyhledává sice bitvu, nevyužívá však vítězství k úplnému zkrúšení nepřítele a nezná usilovného pronásledování.

3. Soudobá armádní a branná organisace.

Nucené najímání, obvyklé v XVII. století, vedlo poznenáhlu k zavedení systému konskripčního. Konskripce znamenala zvláště tvrdý útlak nejchudších tříd obyvatelstva, kdežto veškerá inteligence a třídy majetné byly od vojenské služby osvobozeny. Kromě toho byl všeobecně zaveden „výkup“ a „zastupování“, t. j. buď výkoupení ze služby vojenské anebo obstarání zástupce. Asentované mužstvo konskribované sloužilo doživotně, platit všeobecně náhled, že teprve 40letý veterán nabyt oněch nezbytných zkušeností, jakých dobrému vojínu třeba, a 10 let sloužící muž čítán ještě k nováčkům.

Kromě konskripce sloužilo k doplnění armád verbování, které prováděl každý pluk samostatně. K pěchotě naverbovaný musil se zavázati na 6 služebních let, k ostatním zbraním doživotně. Roční úbytek jednoho pěšího pluku činil asi 200 mužů, z nichž $\frac{5}{8}$ se doplňovalo konskripcí, $\frac{3}{8}$ verbováním a cizinci.

Pro dlouhé trvání některých válek XVIII. století byly přirozeně ztráty na starém mužstvu veliké a armády se doplňováním nováčky ve své zdatnosti neobyčejně zhoršovaly. Kromě toho bylo mužstvo při dlouhém trvání válek špatně šaceno a živeno, takže jen kruté tresty a kázeň více než železná omezovaly poněkud deserci. Pro tuto náchylnost k sběhnutí byly tyto armády nuceny stále tábořit v širém poli, jelikož ubytování po městech a vesnicích by bylo dalo houfně příležitost k útěku. Též zimní tažení byla proto nemožná. V zimě, kdy se nebojovalo, mohly se armády stáhnouti do měst a vesnic, kde se trvale ubytovaly. V době bojů by bylo podobné rozptýlené ubytování dalo podnět k houfným desercím. Před seškupením armády k boji bylo přikročeno k postavení policejního kordonu před frontou, aby bylo zamezeno sběhnutí k nepříteli.

Bylo jen přirozené, že otrocký poměr mužstva k vedení války přivodil při nastalé porážce úplný rozvrat armády, takže velké ztráty na životech a raněných po ztracené bitvě byly nepoměrně menší, než ztráty vzniklé sběhnutím. Tyto poměry vládly nejen v nejlepší z tehdejších armád, v armádě pruské, nýbrž byly typické pro všechny evropské armády XVIII. století. Bedřich II. sám píše, že prostý vojín se musí svého důstojníka báti více než nepřitele.

Armády XVIII. století byly bez veškerého, tak nutného styku s ostatním obyvatelstvem, a bylo na ně pohlíženo jako na polepšovnu pro nenapravitelná a zvrhlá individua.

4. Pěchota.

Taktickou jednotku pěchoty tvořil prapor, seřazený ve třech členech; pluk byl jen administrativní jednotkou. 3—5 praporů tvořilo přímo brigádu, sestavovanou podle bitevní potřeby pod velením generála. Prapor pěchoty podléhal jednotnému povelu, palba se vykonávala někdy po rotách anebo četách (pelotonech). Základem palby byla praporevní salva se třemi členy buď najednou, anebo člen za členem. Trojčlennou palbou v boji povstalo rozčilením a těžkopádným nabíjením mnoho ztrát vlastní vinou.

Jednotlivé pluky se skládaly ze 2—3 praporů, prapor ze 4—6 rot. Prapory v pluku se sestavovaly podle vzezření, velikosti a tělesné zdatnosti.

Základem výcviku pěchoty bylo cepování (drill), jehož účelem bylo přeměnění vojína v nemyslíci automat.

Všechny armády XVIII. století byly vyzbrojeny předovkami se zápalným zámekem pazourkovým. Největší působnost pušky sahala do 300 kroků, největší dostřel do 500 kroků. Dobře vycvičení jednotlivci dali 2—3 rány za minutu. Od roku 1755 se stalo vyrábění zbraní ve Francii monopolem státu. Francouzská puška (fusil) model 1754 stala se po nepatrné změně modelem 1777, a byly s ní později probíjovány všechny války revoluční a napoleonské.

Ruch v pochodu byl neobyčejně pomalý, směr úzkostlivě dodržován, pochod v linii vždy přesně vyřízen (*correctement aligné*). Rychlost pochodu činila 60—80 kroků za minutu, délka kroku 75 cm.

Ostrahu, přezvědy a menší podniky všeho druhu zastávaly oddíly lehké pěchoty. Podle tehdejšího náhledu byly uvedené služby a rozptýlený způsob boje řadové služby nedůstojny, ohrožující svým individualismem pracně nacvičenou bojovou „čtverylku“. Řadová pěchota bojovala jen v „linii“; od tohoto způsobu jejího užití pochází též starý název „linie“, řadové vojsko.

Ve všech armádách XVIII. století tvořilo zvláště vybrané mužstvo elitní oddíly, které se nazývaly buď garda anebo granátníci a podobně. Tyto elitní oddíly vystřebávaly ostatní pěchotu a činily ji hned zpočátku druhořadou a méněcennou, tvořily však prvotřídní, spolehlivé jednotky, které často rozhodovaly bitvy.

5. Jezdeckvo.

Jezdeckvo se dělilo na těžké a lehké. Typem těžkého jezdeckva byl kyrysník, typem lehkého husar. Stav jezdeckva byl vždy válečný a byl u eskadrony asi 160—200 jezdců. Výzbrojí byla šavle, těžká až 3 kg, 2 pistole a většinou též karabina, u některých částí také kopí.

Většina pohybů děla se v kroku, hlavní způsob boje, ataka v linii, počala se v kroku a v klusu, a teprve na 80—20 kroků od soupeře puštěna koním uzda. V rakouské armádě byla dokonce ještě zavedena palba z pušek na koni ve dvou členech.

Bedřich II. zapověděl jezdeckvu střelbu při útoku vůbec a nařídil útok v plném běhu koní, a to již na vzdálenost od 700—1800 kroků.

Jezdeckvo platí v této době všeobecně za důležitou zbraň rozhodující bitvy a tvoří $\frac{1}{4}$ až $\frac{1}{3}$ celé armády. V bitvě stojí obvykle na obou křídlech pěchoty a pak v záloze.

6. Dělostřelectvo.

Nejdůležitější pokroky nastaly v tomto údobí u dělostřelectva, které ztratilo úplně svůj bývalý ráz cechu. O vývoj dělostřelectva se zasloužili ve Francii de Vallière a jmenovitě Gribeauval, zavedením účelné organisace; v Prusku byly provedeny pronikavé reorganisace za Bedřicha Viléma I. a v Rakousku za Marie Terezie.

Na sklonku vlády Ludvika XIV. mělo francouzské dělostřelectvo asi 7200 kusů nejrůznějších ráží. Byla to zásluha de Vallièrova, že uvedl do dělostřelectva systém stejných ráží.

Později organisoval Gribeauval především lehké polní dělostřelectvo, které však stále ještě zaručovalo dosti značnou působivost, a rozřídil dělostřelectvo vůbec na polní a pevnostní. Gribeauvalovy reformy se výborně osvědčily a zůstaly v platnosti až do roku 1825.

Dělostřelectvo všech států XVIII. století byla zbraň více odstrašující než účinná v moderním smyslu slova. Dělostřelectvo polní se dělilo na pěchotní, praporeční děla, neboli děla řadová, z nichž byla u každého praporu dvě až tři, a na dělostřelectvou zálohu armády. Nejtěžší druhy děl tvořily posíční dělostřelectvo armády. Dělostřelectvo pevnostní a obléhací bylo seskupeno v garnisonní dělostřelectvo.

Praporeční děla obsluhovala pěchota sama, děla dělostřelecké zálohy byla obsluhována dělostřelci. Potahy byly v rukou civilních podnikatelů a nenásledovaly děla do boje, nýbrž byly vždy včas vypraženy a ponechány vzadu, takže nezbývalo, než pohybovat děly v boji za pomoci obsluhujícího mužstva.

V boji stála děla obvykle před dlouhou a mělkou frontou vlastní pěchoty a zahajovala boj; při nástupu vlastní neb nepřátelské pěchoty k útoku stáhla se mezerami ve frontě za pěchotu, takže často byla pěchota právě v nejdůležitějších bitevních fásích bez jakékoliv dělostřelecké podpory.

7. Ostatní pomocné zbraně a služby.

Technické zbraně (minéři, zákopníci, pontonýři a pionýři) byly seskupeny ve zvláštních oddílech a přiřčeny obvykle dělostřelectvu. Pevnostní válka, která byla v XVIII. století v rozkvětu, vyžadovala hojného použití vojenské techniky.

Drahocennost tehdejších malých armád přivodila též zvýšenou starost o zdravotní stav vojska. Byla organisována zdravotnická služba a zavedeni vojenští lékaři. Této humanitní snaze byla v čele Francie, kde byly zavedeny jak stálé, tak i polní nemocnice.

Vozatajstvo jako vojensky organisovaná část armády, jak je známe dnes, v XVIII. století neexistovalo. Pro značné vojenské tréný byla najímána civilní přípráž, takže tato služba byla výhradně v rukou civilních podnikatelů.

8. Generalita, generální štáb a důstojnický sbor.

V Prusku byl král Bedřich II. svým vlastním vojevůdcem, ministrem, politikem a diplomatem, což umožňovalo velkorysost jeho vedení války. Zato ve většině jiných evropských států stála v čele vojenského vedení válečná rada (v Rakousku Hofkriegsrat, ve

Francii to byl Louvois, který zasahoval často samovolně do operací). Tato válečná rada vedla z hlavního města od zeleného stolu osudy armády na vzdálených bojištích, bez přímého styku s ní a bez znalosti potřeb okamžiku.

Počet generálů byl hojný, uváží-li se, že již 3—5 praporů tvořilo brigádu a bylo vedeno generálem. Že generálský kabát byl výsadou šlechty, je za tehdejších politických poměrů samozřejmé.

Ve všech armádách existoval již jakýsi druh pomocníků velitelů, zárodek to generálního štábu. Ve Francii to byl „corps d'état major“, jemuž náležel již Berthier, slavný Napoleonův náčelník štábu, v Rakousku „sbor generálních ubytovatelů“ (Generalquartiermeisterstab). Služba generálního štábu nebyla ještě daleko tak vyhraněna, jako později, již za Napoleona. Tak zastávaly v Rakousku službu generálního štábu současně sbor adjutantů a uvedený sbor generálních ubytovatelů, což hladkému provádění této subtilní služby nikterak neprospělo.

Důstojnický sbor se doplňoval částečně z nečetných vojenských škol, velkou většinou však z poddůstojníků a pak přímým vstupem z občanského života. V některých armádách bylo lze kupovati různé hodnosti. Důstojnický sbor nevynikal mládím, zvláště v nižších hodnostech; 40—50letí poručíci nebyli vzácností.

Rozdíl mezi důstojnictvem a mužstvem byl značný, nebyl však v žádné armádě tak příkrý, jako v armádě pruské. Zde se stala důstojnická hodnost výsadou šlechty. Výjimku činilo jen dělostřelectvo a husaři.

Ve Francii byl počet měšťanských důstojníků v armádě dosti značný, zůstávali však velkou většinou třet v nižších hodnostech.

Vojenské odborné vzdělání důstojnictva bylo nepatrné, což ostatně v lineárním způsobu boje, kde generál i nejmladší poručík zastávali většinou stejnou službu dozorčích orgánů, valně nevadilo. Hlavní věc byla statečnost a osobní příklad mužstvu.

9. Způsob vedení boje.

Po zkušenostech XVII. století s převahou palby stal se nyní střelecký boj vlastně jediným způsobem boje pěchoty.

Bylo nutno využít co nejvíce palebné síly pěchoty a proto byla hloubka bojových útvarů zmenšena a útvary značně prodlouženy. Proto se staly bojovým útvarem pěchoty dlouhé, ale mělké linie a podle nich nazýváme taktiku, která pak byla Bedřichem II. vypěstěna až k virtuositě, taktikou lineární.

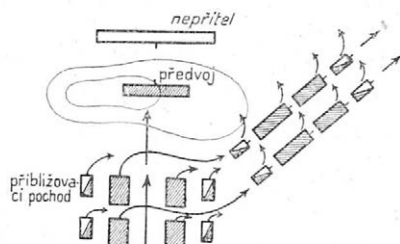
V XVIII. století se potíraly v taktice dva zásadní směry. Byli to jednak zastánci mělkého šikování (ordre mince) a zastánci šikování hlubokého (ordre profonde). Mělké šikování stavělo své zásady na převaze palby, šikování hluboké na úderu. Psalo se tehdy o tom mnoho a učeně, a lze říci, že XVIII. století tohoto sporu nerozluštilo. V tomto údobí převládalo mělké šikování, teprve revoluce a především Napoleon sloučil oba způsoby boje tak, že se navzájem podporovaly (tirailleurs, colonnes d'attaque).

Bedřich II. přivedl k největší dokonalosti t. zv. šikový bitevní šik (ordre oblique, útok na křídlo a bok nepřítelův). Bedřich čerpal tuto myšlenku ze spisů francouzských vojenských spisovatelů Folarda a Puységura a uvedl ji do bitevní

praxe. Zásada této novoty byla, útočiti s využitím překvapení a s relativní převahou na jedno z nepřátelských křídel.

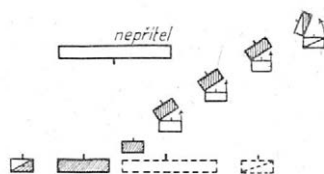
V tomto útoku se sbíhaly na napadené křídlo koncentricky troje útočné síly a to útok pěchoty, soustředění palby dělostřelectva a útok jezdeckva. Byla tedy sloučena na relativně malém prostoru značná převaha všech tří zbraní. Útok se prováděl dvojím způsobem:

a) Bylo-li lze provést krytý přesun v terénu, byl vysunut ve starém směru pochodu směrem k nepříteli silný předvoj a hlavní část armády provedla bočný pochod přímo do boku nepřítelova.

Náčrt č. 1.

b) V odkrytém terénu bylo útočící křídlo posunuto umělými evolucemi poznenáhlu kupředu a obchvátlo tak časem též nepřátelský bok.

Náčrt č. 2.

Pro tento způsob boje byla rozhodující větší obratnost vojska v manévrování a větší schopnost velitelů křídel v provádění bočných a zátočných pochodů, čímž se vyznamenávalo především pruské vojsko Bedřicha II.

V táboře a v bitvě se řadila armáda do tří šiků. Do středu prvního a druhého šiku se stavěla pěchota, jezdeckvo na obě křídla; ve třetím šiku stály elitní oddíly, gardy, granátníci a podobně, s kyrysnyky a dělostřeleckou zálohou.

Bitva v XVIII. století byla obvyčejně zahájena lehkými oddíly, načež zaujalo dělostřelectvo posice a podporovalo palbou tvoření bitevního šiku, který se metodicky rozstavoval asi na 1200 kroků od nepřítele za pomoci komplikovaných evolucí, zátočných a příčných pochodů. Tak se časem vytvořily všechny tři šiky. V druhém aktu boje následovala ataka jezdeckva zprvu na nepřátelské jezdeckvo, po úspěchu na nepřátelskou pěchotu. Zatím pálila děla na vzdálenost asi 1000 kroků dále. Nyní nastoupila pěchota k útoku, přivítána jsouc nepřítelem teprve na 300—400 kroků palbou. Na cestě k útoku v odměřeném kroku prapor za praporem se zastavil, vypálil salvu a postupoval dále, až došlo k řeži. Dobrá, statečná pě-

chota měla nepřítele pustiti k sobě až na 10 kroků, načež se mu měla vrhnout s bodákem vstříc. Byla-li v útoku část fronty rozbita, nastoupil příslušný oddíl druhého šiku do nastalé mezery. V rozvinuvší se řeži všech zbraní rozhodovala pak často výsledek bitvy účinně nasazená záloha z třetího šiku, vedená osobně vynikajícím generálem neb vojevůdcem samým. Zvláště kruté napadená část se pak obyčejně dala na útěk, zbytek ustoupil, aniž byl pronásledován vítězem mimo přímý dosah bojiště.

Typickými bitvami lineárního způsobu boje a bedřichovského šikmého bitevního šiku jsou tři bitvy sedmileté války z roku 1757. Jsou to bitvy u Prahy, Kolína a Leuthenu, z nichž bitvu u Leuthenu podrobíme na konci své práce stručnému studiu.

10. Způsob vedení války.

Válečné cíle ve válkách XVIII. století byly poměrně nepatrné, dokonce u samého Bedřicha II., a omezovaly se na dobytí určitého území, pevnosti a podobně. Bylo-li obsazení nepřátelského území možné bez střetnutí s nepřítelem, bylo to vždy vítané, zničení nepřítele nebylo hledáno, armády se dlouhými a umělými pochody od posice k posici co nejdéle jedna druhé vyhýbaly.

Malé nečleněné armády XVIII. století táhly, tábořily a bojovaly vždy jako pevně sevřený celek. Před pochodem byla vydávána již předem dispoziční k eventuálnímu boji, bez zření ke skutečné, převládající situaci. Byl-li nepřítel ještě vzdálen, pohybovaly se před armádou lehké oddíly, pěchota a husaři, pak následovala avantgarda, pak teprve jádro armády (gros).

Jednou ze stěžejních zásad tohoto údobí bylo, jako ve století XVII., šetření operačního území. Proto nebylo využíváno přírodního bohatství té které země, nýbrž armáda se stravovala z metodicky založených skladišť, která měla býti nejvýše 30—50 km od sebe vzdálena, což znamenalo asi 5 denních, 10 km dlouhých armádních pochodů. Tato skladiště obsahovala pro 9—10 dnů mouku na chléb a pak píce. Byl to způsob, který zavedl jako první ve Francii Le Tellier. Z uvedených zásobáren se dovážely zásoby k armádě na dlouhých trénech, které tvořily velmi choulostivou část armády a jichž poškození a zničení bylo s obou stran pilně vyhledáváno. Bedřich II. rozšířil rozmnožením dopravních prostředků zásobovací systém pěti pochodů na systém sedmi až devíti pochodů. Dále to však ani on nepřivedl. O tomto způsobu válčení se Bedřich II. sám vyjádřil: „Mouka a píce vedou armádu, nikoliv já!“

Drahé a pracně vycvičené malé armády XVIII. století tvořily přirozeně drahocenný nástroj v rukách svých vůdců, kteří dbali především toho, aby se jim armády pod rukama neroztály jako sněh na slunci a šetřili, kde mohli, na únavných pochodech a bitvách, vyžadujících velkých ztrát. Tato snaha nalezla ohlas v celé tehdejší strategii, vysloveně i navazující (vysilující), kde se hledělo přivoditi nepříteli zbytečnými pochody a protipochody co největší ztráty při největším šetření vlastních sil.

Jediné Bedřich II. částečně vyhledával nejkratší cestou mocné rozhodnutí, avšak nevyužil svých vítězství energickým pronásledováním.

Snaha, vyhověti s malou armádou několika potřebám najednou, vedla k tříštění sil a způsobila, že i silná často armáda, majíc větší

oddíly odkomandovány k hájení různých bezvýznamných míst a pevností, byla v rozhodujícím okamžiku slabá. Sám Bedřich II. této chybě často podlehl, na rozdíl od Napoleona, který klidně se přechodně obnažil na místech podřadných a soustředil všechny síly na rozhodujícím bodě. V zápětí pak následující vítězství rozhodlo o osudu všech operací vedlejších.

Ve válkách XVIII. století, i ve válkách bedřichovských, chybí myšlenka úplného zdoání nepřítele, chybí zánik politické existence poraženého státu. Po vítězné bitvě chybí úplně energické, bezohledné několikadenní pronásledování poraženého. Pronásledování je čistě lokální a omezuje se na bojiště. Vítěz je obvykle sám rád, že nastává doba oddechu, slouží se vítězné mše a očekávají se toužebné trény s potravinami z nejbližšího skladiště.

Také pevnostem byla v tomto údobí, jako ve století XVIII. prisuzována největší důležitost. Proto to byla doba úsilovného budování pevností a pevnostní války.

Přehlédneme-li zdoluhavý a unavující způsob tehdejšího válčení, musíme po delším studiu tohoto údobí doznati, že tehdejší vojevůdcové nemohli ani jinak válčiti, než ve smyslu strategie unavující. Nástroj, který jim byl k dispozici, a celé kulturní prostředí té doby, nedovoľovaly ani jiného způsobu vedení války. Nutno uznati, že vynikající vojevůdcové této doby dosáhli svých vítězství proto, že operovali neochvějně ve smyslu strategie unavující, za tehdejších poměrů jediné možné. Také Bedřich II. byl o tom přesvědčen. Opatrný, metodický způsob válčení zůstal pak všeobecně až do francouzské revoluce v užívání.

11. Bitva u Leuthenu.

a) Sedmiletá válka (1756—1763).

Bitva u Leuthenu byla jednou z mnohých bitev sedmileté války (1756—1763). V této válce vynikají zvláště skvěle osobní vlastnosti a strategické a taktické metody Bedřicha II. Tato dlouhá válka, plná diplomatických intrik a strategických nesouvislostí, je typickým příkladem pro stinné stránky koaličního vedení válek. V boji stály proti sobě na jedné straně koalice Rakouska s Francií, Ruskem, Saskem, později též Švédskem a Španělskem, kromě velké části tehdejší říše a na druhé straně Prusko, spojené s Anglií a Hanoverskem. Ač spojenci, kteří obklopují Bedřicha II. se všech stran, mají obsazeny vnější linie a mají značnou číselnou převahu, přece se v žádném ze sedmi let tohoto dlouhého tažení nezmohli na společný válečný plán. Spojenci utrpí jeden po druhém od Bedřicha II., který operuje na vnitřních liniích (pokud se dá tento pojem na tehdejší způsob vedení války uplatniti), citelné porážky a na konec, šťastnou pro Bedřicha II. shodou okolností, i porážku politickou.

Tato válka jest též typickou válkou kabinetní, kde přes hřmění děl a běh válečných operací se evropské kabiny, ovládané početně nepatrnou vládnoucí klikou, tahají čile o diplomatické výhody, aniž národy na boji zúčastněné mají možnost nějakého veta.

Válečným dějištěm v této válce, která se vyznačuje kaleidoskopicky rychlou směnou porážek a vítězství obou táborů, bylo Sasko, Čechy, část Moravy a Slezsko; také Východní Prusko a severozápadní Německo. Současně se válčilo na moři.

Střední Evropa za sedmileté války.

Náčrt č. 3.

Na pruské straně se vyznamenal jako vojevůdce zvláště Bedřich II., který v této válce založil trvalou svou slávu; na rakouské straně generálové Daun a Laudon. Francouzským zbráním dopomohl neschopný Soubise ke zbytečné porážce u Rossbachu.

V sedmileté válce znamená každý rok řadu dosti nesouvislých bojů. Jelikož nám nelze probrati veškerý peripetie pohnutého údobí této války, zopakujeme si jen stručně události válečného roku 1757 a pak přikročíme ke stručnému studiu poslední bitvy tohoto roku, bitvy u Leuthenu.

b) Válečný rok 1757.

Rok 1757, na jehož sklonku se odehrála bitva u Leuthenu, byl v sedmileté válce na bitvy nejbohatší. Bedřich II. vtrhl do Čech, porazil rakouskou armádu pod princem Karlem Lotrinským a Brownem v bitvě u Prahy (6. května) a obklíčil Prahu. Byl však brzy potom od Dauna v bitvě u Kolína (18. června) poražen, nucen upustiti od obléhání Prahy a ustoupiti do Lužice. Marie Teresie se vyslovila o vítězství u Kolína, že tento den byl narozeninami rakouské monarchie a založila v upomínku na vítězství známý řád Marie Teresie, jehož první velkokříž dostal Daun.

Na západě porazili Francouzi pod maršálem d'Estréem Bedřichovy spojence v bitvě u Hastenbeku (26. července) a dobyli Hanoverska a Hesenska, a Rusové porazili Prusy v bitvě u Gross-Jägersdorfu (30. srpna). Rakouský generál Hadik dokonce obsadil s lehkými oddíly v týlu Bedřichovy armády Berlín a uložil městu tučnou kontribuci. Situace byla pro Bedřicha II. beznadějná a vrcholně kritická. Avšak spojenci se slunili v záři svých jednotlivých úspěchů a tak se podařilo Bedřichovi II. porazit v krátkém čase na sklonku roku jednoho soupeře po druhém.

V bitvě u Rossbachu (5. listopadu) porazil Bedřich II. jako první Francouze pod neschopným Soubisem. Vinu na této porážce nenese francouzský národ, nýbrž neschopný a schátralý „ancien régime“. Další příčinou porážky bylo, že část Soubisovy armády tvořil říšský kontingent 25.000 Němců, který se skládal z kontingentů více než 30 malých států říše. Tyto kontingenty hned na počátku bitvy utekly.

Hned potom se Bedřich II. obrátil na východ, do Slezska a porazil Rakušany, kteří měli značnou číselnou převahu, v bitvě u Leuthenu (5. prosince).

c) Bitva u Leuthenu.

Tato bitva jest zvláště dobrým příkladem Bedřichova tak zv. šik mého bitevního šiku (ordre oblique).

Rakouská armáda, silná asi 80.000 mužů, stála pod princem Karlem Lotrinským dne 4. prosince západně od Vratislavě na frontě 8 km široké, rozvinuta k bitvě mezi vesnicemi Nippert a Sagschütz, se svým středem u Leuthenu. Před frontou byla chráněna avantgardou, složenou z Chorvatů a husarů. Tento předvoj stál nehybně před vesnicí Borne.

Bedřich II. s pruskou armádou v síle asi 40.000 mužů přicházel dne 5. prosince od západu a směřoval na vesnici Borne. Jakmile si Bedřich II. uvědomil poněkud nepřátelskou situaci, rozhodl se:

1. dátí postupiti svému předvoji proti vesnici Borne v původním směru pochodu a oklamati tím nepřítele o pravém směru útoku;

2. přesunouti hlavní část armády do prostoru Schriegwitz, proti levému nepřátelskému boku. Tento pochod bylo lze provésti skrytě za pchořím;

3. krýti zbytkem avantgardy bočný pochod jádra armády.

Bedřichův předvoj vypudil podle plánu Chorvaty a husary, usazené ve vesnici Borne. Bedřich II. jel pak odtud na Schönberg, 2000 kroků před středem prvního rakouského šiku, aby provedl osobně nutné převědy. Mohl odtud počítati jednotlivé muže 8 km širokého rakouského rozestavení. Ve dvouhodinném pochodu zavedl pak svou armádu na čtvrtkruhu, kryt jsa terénem, proti levému rakouskému boku, do Schriegwitz.

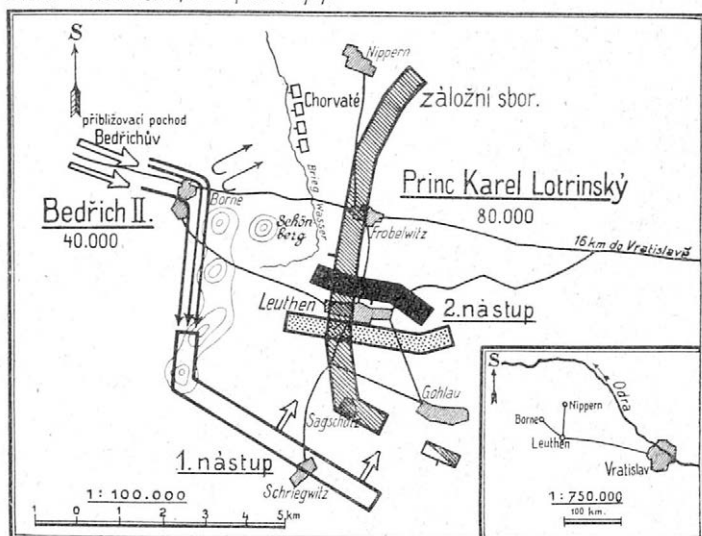
Rozvinuvší se pak bitva dělí se na dvě části. První část obsahuje boje o Sagschütz a Gohlau, druhá část pak boje o Leuthen a rozhodnutí. Než rakouský velitel přivolal na ohrožené levé křídlo zálohy, nahromaděné na pravém křídle, kde očekával útok, byla porážka dovršena.

Bitva u Leuthenu skýtá několik pozoruhodných zajímavostí:

1. Bedřich II. tu získal nad dvojnásobnou přesilou v několika

hodinách skvělého vítězství využitím relativní převahy. Dosáhl toho tím, že soustředil na překvapené nepřátelské levé křídlo jednak početní převahu pěchoty a jezdeckva, jednak převahu palby; tyto síly mohly koncentricky působiti na zvolený bod útoku.

Bitva u Leuthenu, dne 5. prosince 1757.

Náčrt č. 4.

2. Bedřich II. využívá tak zv. šikmého bitevního šiku ke skvělému manévru. Dlužno si však uvědomiti, že obsahem jeho vítězství je manévra a nikoliv šikmý bitevní šik, který je vlastně jen dosti nevhodným pojmenováním podobného manévru, opakujícího se u něho častěji.

3. Bedřich II. se snaží překvapiti nepřítel novými neobvyklými způsoby boje a využívá nastalého zmatku nad neočekávanými pohyby ve svůj prospěch.

4. Svým postupem proti jednomu z nepřátelských křídel s hlavní částí své armády získává nad tímto křídlem relativní převahu, jak číselnou, tak i převahu palby.

5. Přes odvážnost svého manévru se Bedřich II. kryje velmi pečlivě v ohrožených směrech a zajišťuje si tím vítězství.

12. Závěr.

Vedení války v XVIII. století se vyznačovalo svou metodickou pomalostí a ztrnulostí.

Stejně jako byl celý ancien régime z pudu sebezachování vysoce konservativní, tak tomu bylo též v armádách a ve válečnictví. Po tomto údobí bylo potřebí tak důkladných sociálních převratů, jakým byla Velká revoluce, aby se zrodilo též nové pojetí moderní války a bylo potřebí nových vůdců, schopných tuto válku vésti.

Napoleon to byl, který opět uvedl k platnosti onen způsob vedení války, který směřuje vědomě a soustavně k hlavní události války, k bitvě, po jejímž vítězném ukončení má bezohledné proná-

sledování do krajnosti zamezení nepříteli každý nový odpor a přivoditi po vojenské porážce politické shroucení nepřítelovo.

Napoleon jest onen veliký a nedostižný mistr a učitel války nejen století XIX., ale i naší doby, i po zkušenostech největší války, která nás nedávno všechny přešla, války světové.

IV.

Hrst poznámek k naší práci.

Dosud uveřejněnými pokyny pro studium válečných dějin, zvláště oběma posledními pracemi o válce roku 1796 v Italii a o válečnictví XVIII. století, dotkli jsme se obou hlavních částí válečných dějin a to

1. dějin vývoje válečnictví a
2. dějin jednotlivých polních tažení.

Že jsme se v obou uvedených pracích těchto částí jen dotkli, nepotřebuji dokazovati. Pokud se daných písemných prací týče, upozorňuji při této příležitosti na důležitost vnější úpravy a na nutnost čitelného písma, neboť zkušební komisař, pověřený hodnocením, není žádným grafologem a nečitelnost písma ničí často možnost, pochopiti i dobrou myšlenku autorovu. Tedy čitelně psátí a dbáti při obsažné práci také úhledné vnější formy. Důstojník, kterému jednou národ a stát hodlá svěřiti důležité vůdčí funkce v organizmu své armády, musí se snažiti býti dokonalý po každé stránce.

Pokud se týká literatury ke studiu válečnictví XVIII. století a vývoje válečnictví vůbec, doporučuji především tyto práce:

Z českých:

Přednášku konanou na Válečné škole r. 1923/24 o uvedené látce;

Bubla: Kapitoly z válečných dějin. Sešit 2. (Vědecký ústav vojenský, Praha 1922);

Hauner: Válka. (Edice „Duch a svět“. F. Topič, Praha 1913) a Vývoj pozemního válečnictví (Vědecký ústav vojenský, Praha 1922);

Otruba-Carmine: Přehled válečného dějepisu. Díl I. (Vědecký ústav vojenský, Praha 1922).

Z francouzských:

Cours d'Histoire: (Ministère de la Guerre, Imprimerie nationale, Paříž 1921), oficiální učebnice pro francouzské vojenské školy, v textu velmi jasná a stručná;

Colin: Les transformations de la Guerre (Ernest Flammarion, Paříž 1921) a Les grandes batailles de l'Histoire (Ernest Flammarion, Paříž 1919). Výborné knihy, pojednávající o válce z nejširšího, filosofického stanoviska.

Z německých:

Horsetzky: Feldzüge in Europa seit 1792 (Seidel a syn, Vídeň 1914), zejména úvody k různým válkám;

Daniels: Geschichte des Kriegswesens (Sbírka Göschen, 7 dílů, Lipsko 1910/13) levná a dobrá pomůcka;

dále vědecké a obsažné dílo Delbrückovo a j.

V dalším pokračování těchto pokynů probereme příště opět některé zajímavé válečnické údobí aneb osobnost a prostudujeme metodicky některou modernější válku.

Nechci vás zde, na tomto místě přesvědčovati o důležitosti a nutnosti studia válečných dějin; dojdete k tomu časem sami, až se hojným vojenským studiem všeho druhu přesvědčíte, že je to studium dějin války, kde nám lze sledovati tento krutý fenomén u pramene. Ne nadarmo vyslovil se velký maršál Foch o významu tohoto studia, když pravil, hovoře o krutém dramatu války: „A la base, l'Histoire!“

Drobnosti z praxe.

Citáty z Dragomirovy Taktické příručky řadového vojáka, uveřejněné v posledních číslech Cvičebních Listů, jsou zajímavou ukázkou umění, s jakým slavný ruský generál — zemřelý devět let před světovou válkou (1830 až 1905) dovedl vystihnouti a vyjádřiti základní pravidla bojového úspěchu té které zbraně, v duchu válečnictví své doby a své armády.

Rady starého vojáka, jenž — důstojník generálního štábu — platil zároveň ve své armádě za předního znalce řadové služby, nejsou však jen mistrným výrazem soudobé vojenské psychologie a techniky, jsou něčím více, něčím, co má zájem a rozhodující význam i pro vojáka dneška, správněji řečeno pro vojáka, jenž nechce býti překvapen a předstížen válečným zítřkem: jsou dokladem oné duševní pružnosti, oně anticipační schopnosti, která je — vedle důkladné znalosti současných bojových prostředků — konečným cílem, metou neustávajícího sebevzdělávání a studia vojenských velitelů všech stupňů.

Jak podivuhodně zní nám dnes, po naučení světové války, lekce tohoto účastníka historických již válek ruskoturecké a rusko-japonské!

„Buď první na posici, abys svou

střelbou rozmetl nepřítele a připravoval cestu,“ radí Dragomirov svému dělostřelci. Připravovat cestu — jak podivuhodně blíží se tu starý voják — i výrazově — jednomu z velkých naučení světové války, které bývá často kodifikováno obrátem „razit (dělostřelectvem) cestu pěchotě“... Ouvrir la voie... Nebo jeho naučení jezdcí, jak je blízké, jak anticipuje vůdčí zásadu dnešního jezdeckta, která zní: manévr koňmo a boj pěšky! Vidíme, chtěli-li bychom užiti výroku Napoleonova o velkých vůdcích historie, parafrázovaného Manginem o Napoleonovi samém, že by ani Dragomirov nepotřeboval býti dnes dlouho vzadu u trénu, než by se orientoval o nových válečnických metodách. Duševní pružnost, schopnost přizpůsobiti se rychle změněným poměrům — ejhle samo tajemství úspěchu ve válce zítřka...

Uvedené citáty z Dragomirova našli jsme ve válečném deníku vyššího důstojníka francouzského generálního štábu. Uveřejníme příště z tohoto deníku ukázkou vojenské psychologie moderní, ukázkou, která nám podhalí nanejvýš poutavě duši vítěze světové války — francouzského poilu a jeho velitele. Čtenářové mohou býti právem zvědaví.

Jezdci: „Krm dobře svého koně a ostří svou šavli; bez nich nebudeš moci nepřítele dostihnouti a porazit.“

Nemůže-li tvůj kůň již dopředu, pokračuj pěšky se svou karabinou; byly ti dány prostředky, abys byl za všech okolností statečný.

Dal-li se nepřítel na ústup, nešetři ani sebe ani svého koně a pronásleduj nepřítele tak dlouho, až ho dostaneš na špičku své šavle.“

Generál Dragomirov.

Taktická příručka řadového vojáka.

 Důležitá novinka.

**Vědecký ústav vojenský v Praze vydal
právě za podpory vlády čs. republiky k uctění
500tého výročí smrti Jana Žižky z Trocnova monu-
mentální dílo**

„Žižkův sborník“

za redakce univ. profesora dra. Rud. Urbánka. Ve sborníku bude pojednáno o hlavních otázkách života i národního významu Žižkova v minulosti i v přítomnosti. Do Sborníku přispěli: Al. Jirásek, J. S. Machar, gen. Mittelhausser, prof. dr. Aug. Sedláček, prof. dr. Rud. Urbánek, prof. dr. J. V. Šimák, prof. dr. V. Novotný, dr. V. Vojtíšek, dr. Ant. Matějček, prof. dr. F. M. Bartoš, dr. Karel Hrdina, prof. dr. Mil. Hýsek, prof. dr. J. Krejčí, prof. dr. P. M. Haškovec, Karel Engel-müller, Jar. Kvapil, dr. Vlad. Helfert, dr. Karel Guth a prof. dr. F. V. Steidler.

Články se týkají válečnictví Žižkova, jeho politické činnosti, jeho ocenění v dějepiscích, jeho význam v literatuře české, německé, fran-couzské, v umění výtvarném, v dramatu i v hudbě, jaký byl vztah lidové tradice k němu i v poslední době zahraničního hnutí českého. V přílohách bude na 48 tabulích se 123 obrazy podán vývoj Žižkovy po-doby od XV. stol. až do doby nejnovější a jiné obrazy z válečnictví husitského.

Uměleckou výpravu knihy velkého formátu opatřil ak. malíř Cyr. Bouda. Kniha na 400 stran mimo obrazové přílohy stojí 130 Kč, pro členy ústavu a pro P. T. subskribenty 110 Kč (také na splátky).

Sborník byl vydán v omezeném nákladu.

Dovolujeme si proto P. T. upozorniti vás na tuto významnou publikaci se žádostí, aby byla zakoupena do vojenských knihoven. Objednávky na tuto publikaci buďtež laskavě zaslány co nejdříve na adresu **Vědeckého ústavu vojenského (Praha II., Ostrovní ul. 26.)**

Význam této jedinečné publikace, jakož i památka slavného hrdiny zasluhuje, aby toto dílo nescházelo v jediné české a slovenské knihovně našeho státu, tím méně pak v knihovně vojenské.

Vědecký ústav vojenský,

Praha II., Ostrovní ul. č. 26.

**Žižkův sborník možno též objednat u gen. komisionáře
Vědeckého ústavu vojenského**

L. SOUČKA, knihkupce v Praze II.,

Riegrovo nábřeží 6.

